

ΤΡΙΠΛΕΥΡΑ ΚΙΟΝΟΚΡΑΝΑ, ΚΟΡΥΦΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ

Εἰς τὰ διάφορα ἐγχειρίδια ἀρχαίας ἐλληνικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐξετάζονται συνήθως κιονόκρανα ἢ ἐπίκρανα — δωρικά, ἰωνικά, κορινθιακά κλπ. — ἔχοντα πάντοτε τετραπλεύρους ἄβακας (ἄλλοτε εὐθυγράμμους καὶ ἄλλοτε καμπυλογράμμους) καὶ ἀντίστοιχον τετράπλευρον ὑπ' αὐτοὺς τὸ σῶμα τοῦ κιονοκράνου ἢ τοῦ ἐπικράνου, παραλείπεται δὲ ἡ σπανίως ἀπαντῶσα περίπτωσις κιονοκράνων ἢ ἐπικράνων ἔχόντων τριπλεύρους ἄβακας καὶ τρίπλευρον τὴν διάταξιν τοῦ ὑπ' αὐτοὺς σώματος τοῦ κιονοκράνου ἢ τοῦ ἐπικράνου. Εἰς τὴν ἐξέτασιν κιόνων μετὰ τοιούτων τριπλεύρων κιονοκράνων καὶ ἐπικράνων, ὡς καὶ τινων συναφῶν τριγωνικῶν κορυφωμάτων καὶ μνημείων, ἀφορᾷ ἡ παροῦσα μελέτη.

α) *Κιονόκρανα ἐπὶ κυλινδρικῶν κορμῶν.* Ὅφειλω ἐν πρώτοις νὰ σημειώσω, ὅτι παραδείγματα τριπλεύρων κιονοκράνων στεφόντων κυλινδρικοὺς κορμούς κιόνων ἠδυνήθην ν' ἀνεύρω μέχρι τοῦδε μόνον ἰωνικοῦ καὶ κορινθιακοῦ ρυθμοῦ οὐδὲν δὲ δωρικοῦ, ἴσως διότι ὁ δωρικός ἐχῖνος δὲν προσεφέρετο αἰσθητικῶς πρὸς τοιαύτην μεταχείρισιν.

Εἶναι προφανὲς ὅτι τριγωνικὸν σχῆμα ἐδόθη εἰς τὸ κιονόκρανον μόνον ὅταν ὁ κίων, τὸν ὁποῖον ἔστεφεν, ἴστατο ἐλευθέρως χρησιμεύων ὡς βάθρον τριγωνικοῦ τινος θέματος (συνήθως τρίποδος καὶ σπανιότερον ἀγάλματος) οὐδέποτε δὲ ὅταν ἐβάσταζε θριγκὸν ἀρχιτεκτονήματός τινος, ἐπειδὴ οὗτος ἀπῆτει ἀπαραιτήτως τετράπλευρον ἄβακα — ἢ καὶ πεντάπλευρον, ὅταν τὸ οἰκοδόμημα ἦτο στρογγύλον — ὡς συμβαίνει π. χ. εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς θόλου τῆς Ἑλιουπόλεως¹ (Baalbek) ἢ τοῦ ὀκταγωνικοῦ μνημείου τοῦ Διοκλητιανοῦ εἰς τὸν Ἀσπάλαθον².

Ὡς πρῶτον παράδειγμα τριπλεύρου ἰωνικοῦ κιονοκράνου στέφοντος κυλινδρικὸν κορμὸν φέρω τὸ παρὰ τὴν κρήνην τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν ἀποκείμενον μέγα (πλευρᾶς ἐγγεγραμμένου τριγώνου 1.02 μ.), ἀδημοσίευτον εἰσέτι, κιονόκρανον (εἰκ. 1 καὶ 2) ἐκ πεντελησίου μαρμάρου. Ὡς βλέπει τις ἐκ τῶν παρατιθεμένων εἰκόνων καὶ σχεδίων κατόψεως καὶ προσόψεως τὸ ἐν λόγῳ κιονόκρανον παρουσιάζει ἐκάστην τῶν τριῶν καμπύλων τοῦ ὅψεως πολὺ τραβηγμένην, τὰς δὲ ἑλικας αὐτοῦ συνενουμένας διὰ βαθείας καμπύλης, ἣτις ἀποβαίνει εὐθύγραμμος κατὰ τὴν ἐπαφὴν αὐτῆς μετὰ τοῦ ἐκ δύο μικρῶν ἐπαλλήλων σπειρῶν αποτελουμένου ἀτροφικοῦ ἐχί-

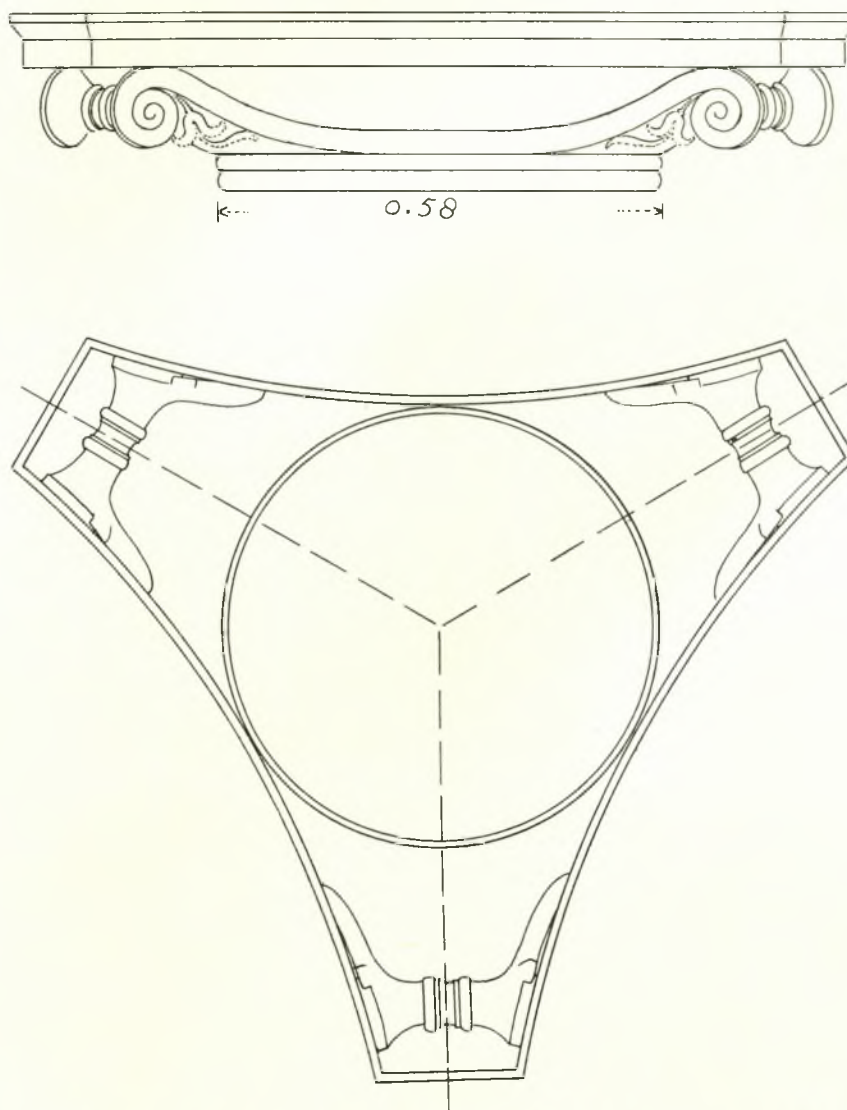
¹ Βλέπε προχείρως εἰκόνα τῆς παρὰ J. DURM, Die

σ. 550, εἰκ. 627.

Baukunst der Etrusker und Römer, Stuttgart 1905,

2 DURM, ἔ. ἀ. σ. 397, εἰκ. 436.

νου, ἐνῶ τὸ μεταξὺ σπείρας καὶ ἐχίνου κενὸν πληροῦται δι' ἀναγλύφου κάλυκος, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐκφύεται ἐλικοειδῶς βαῖνον φύλλον (εἰκ. 1). Εἰς τὰς γωνίας αἱ ἑλικες συνενοῦνται ἀνὰ δύο σχηματίζουσαι ἀρκετὰ πλατὺ (0.18 μ.) προσκεφάλαιον



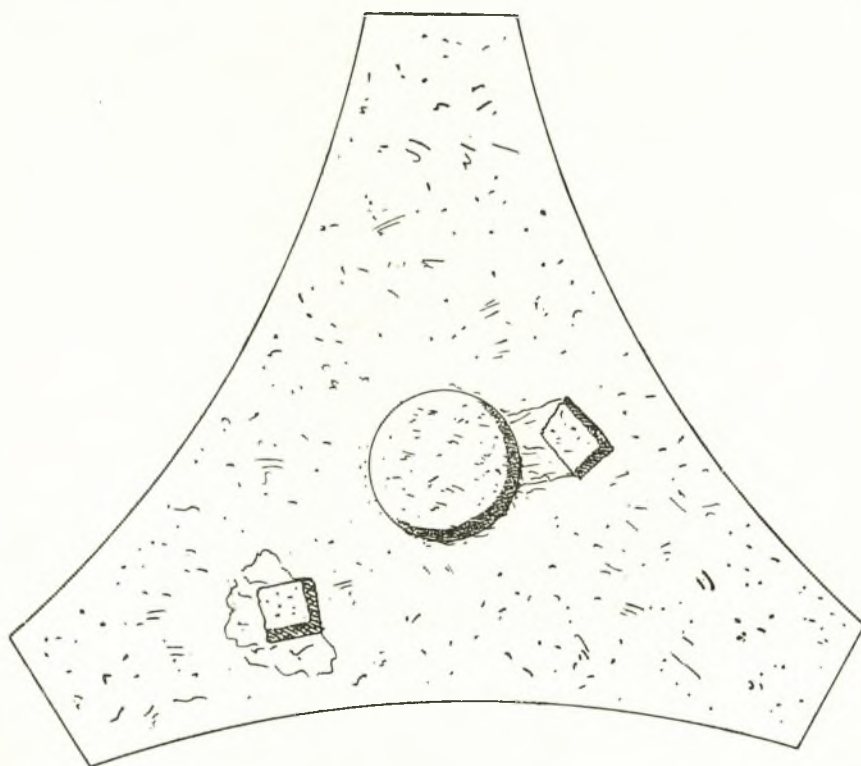
Εἰκ. 1. Πρόσοψις καὶ ἄνοψις τοῦ ἰωνικοῦ κιονοκράνου τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἀγορᾶς Ἀθηνῶν.

ἢ πηνίον, χάριν τοῦ ὁποίου καὶ ὁ τρίπλευρος καμπυλόγραμμος ἄβαξ ἔχει τὰς γωνίας του τετμημένας¹ καθέτως πρὸς τὰς διαμέσους τοῦ βασικοῦ τριγώνου (εἰκ. 1).

¹ Ἡ τμήσις τῶν γωνιῶν τοῦ ἄβακος συνηθίζετο κυρίως εἰς τοὺς καμπυλοπλεύρους ἄβακας τῶν κορινθιακῶν κιονοκράνων παρατηρεῖται δὲ ἤδη ἀπὸ τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος, ὡς π. χ. εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους (STUART-REVEIT, *The Antiquities of Athens*, ἐκδ. 1762, κεφ. IV πίν. VII), εἰς τὰ ἐσωτερικὰ κιονό-

κρανα τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς Τεγέας (DUGAS-CLEMMENSEN, *Le temple d'Athéna Aléa à Tégée*, Paris 1924, πίν. XCI c) κλπ. Κατὰ τὸν 2ον μ. Χ. αἰ. ἔχον καμπυλοπλεύρους ἄβακας συνενουμένους πρὸς ὀξείας γωνίας εἰς Ἀδριάνεια κτίσματα τῶν Ἀθηνῶν, ὡς π.χ. τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Ἀδριανοῦ, τὸ Ὀλυμπεῖον κλπ.,

Στέφεται δ' ὁ ἄβαξ οὗτος οὐχὶ διὰ κυματίου ἀλλὰ διὰ λοξοτμήτου τινὸς ἐξοχῆς. Τὸ περιγραφέν κιονόκρανον θὰ ἔστεφε βεβαίως κυλινδρικόν τινα κορμόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου περιέργως δὲν ἐγομποῦτο, ὥς δεικνύει ἡ κάτω του ἐπιφάνεια (εἰκ. 1 κάτω),



Εἰκ. 2. Πρόσοψις μιᾶς πλευρᾶς καὶ κάτωτις τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ ἰωνικοῦ κιονοκράνου τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἀγορᾶς Ἀθηνῶν.

ἐνῶ ἡ ἄνω (εἰκ. 2, κάτω) ἐν τῷ μέσῳ μὲν φέρει μεγάλην στρογγύλην κοιλότητα (διαμ. 0.195 καὶ βάθους 0.105), ἐκατέρωθεν δ' αὐτῆς ἀνὰ μίαν τετράγωνον (πλευρᾶς 0.075 καὶ βάθους 0.06 μ.) χάριν τῆς πακτώσεως ἀγνώστου μορφῆς ἀναθήματος.

Ἀργότερον ὅμως, καὶ ἰδίᾳ κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας, ἡ τμήσις τῶν καμπυλοπλευρῶν ἀβάκων κατὰ τὰς γωνίας παρουσιάζεται συχνά.

Λόγῳ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς στεφούσης τὸν ἄβακά του λοξοτμήτου ἐξοχῆς τὸ κιονόκρανον τοῦτο εἶναι πιθανώτατα ἔργον ρωμαϊκῶν χρόνων, ἴσως δὲ τοῦ 1^{ου} μ.Χ. αἰῶνος.

Αἱ λίαν ἐπιμήκεις ὀψεις τῶν τριῶν αὐτοῦ πλευρῶν ἐνθυμίζουν ζωηρῶς ἀρχαῖκὰ ἰωνικὰ κιονόκρανα, ὡς π.χ. τὸ τῆς στήλης τῶν Ναξίων εἰς τοὺς Δελφοὺς¹ ὡς καὶ τὸ ἐπὶ τινος μελανομόρφου Παναθηναϊκοῦ ἀμφορέως εἰκονιζόμενον² (εἰκ. 3) τρίπλευρον πιθανῶς ἰωνικὸν κιονόκρανον, τὸ βαστάζον τριγωνικῶς διατεταγμένον γλυπτικὸν σύμπλεγμα, ἴσως τῶν Τυραννοκτόνων.



Εἰκ. 3. Τρίπλευρον (:) ἰωνικὸν κιονόκρανον ἐπὶ μελανομόρφου Παναθηναϊκοῦ ἀμφορέως.

Τὸ δεύτερον παράδειγμα τριπλεύρου ἰωνικοῦ κιονοκράνου στέφει ὀρειχάλκινον ραβδωτὸν κιονίσκον σχηματίζοντα τὸν κορμὸν λυχνοστάτου ἢ κηροπήγιου (candélabre) (ὑψ. 1.15), βαίνοντα ἐπὶ τριπλεύρου λεοντόποδος βάσεως (εἰκ. 4). Εὐρίσκεται σήμερον εἰς τὴν Συλλογὴν τῶν χαλκῶν τοῦ μουσείου τοῦ Λούβρου³. Καὶ τούτου αἱ πέραξ ροδακοειδῶς ἐξέχοντος ὀφθαλμοῦ συστρεφόμεναι ἔλικες συνενοῦνται κατὰ τὰς τρεῖς κυρίας ὀψεις διὰ βαθείας ἡμικυκλικῆς καμπύλης, ἢ ὑπεράνω τῆς ὁποίας ἐπιφάνεια κοσμεῖται ὁμοίως διὰ ρόδακος (εἰκ. 5). Ὡς δ' εἰς τὸ προηγούμενον παράδειγμα, οὕτω καὶ ἐνταῦθα αἱ ἔλικες δύο συνεχομένων πλευρῶν συνάπτονται κατὰ τὰς γωνίας ἀνὰ δύο σχηματίζουσαι προσκεφάλαιον ἢ πηνίον (εἰκ. 5), κάτωθεν τῶν ἀποτετμημένων γωνιῶν τοῦ λίαν ἐξέχοντος καμπυλοπλεύρου ἄβακος, ὅστις ἔχει τομὴν κοίλου κυματίου (cavetto). Τὸ κομψὸν τοῦτο, ἀγνώστου προελεύσεως, κηροπήγιον (:) εἶναι πιθανῶς ἔργον τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων.

Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὰ κορινθιακὰ κιονόκρανα. Ὡς πρῶτον παράδειγμα ἐξ αὐτῶν φέρω τὰ δύο ὅμοια, ἀδημοσίευτα εἰσέτι, κιονόκρανα τὰ στέφοντα τοὺς δύο⁴ κατὰ

χώραν ἱσταμένους ὑπεράνω τοῦ ἐν Ἀθήναις θεάτρου τοῦ Διονύσου παρὰ τὴν κατατομὴν χορηγικοὺς κίονας (εἰκ. 6) τοὺς βαίνοντας, μέσφ ἰωνικῆς βάσεως, ἐπὶ βαθμιδωτοῦ ὑποβάθρου (εἰκ. 6). Τῶν τριπλεύρων κιονοκράνων τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων κίωνων τούτων τὸ σῶμα ἀποτελεῖται κάτω μὲν ἐκ σπείρας, ὑπὲρ τὴν ὁποίαν ὑπάρχει ζώνη ἀπὸ 6 φύλλα μαλακῆς ἀκάνθης ἐλαφρῶς πρὸς τὰ κάτω καμπτομένης

¹ J. DURM, Die Baukunst der Griechen, ἔκδ 3, Leipzig 1910, σ. 299, εἰκ. 275.

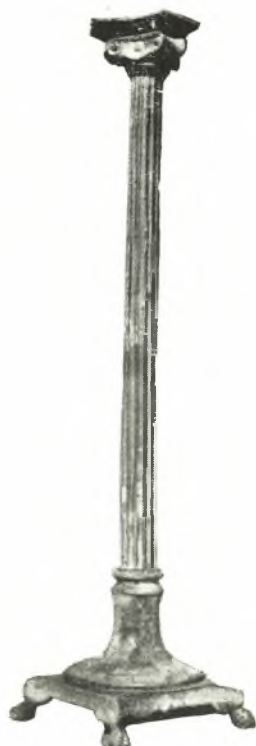
² Ἄλλοτε ἀνήκον εἰς τὴν συλλογὴν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ὑπ' ἀριθμ. 126. Ἀπεικονίζεται ὑπὸ STUDNICZKA ἐν JdI 2, 1887, σ. 140.

³ Ὑπ' ἀριθμ. 3185 (DE RIDDER, Les bronzes antiques du Louvre, II, σ. 155 πίν. 123). Εὐχαριστῶ θερμῶς τὸν καθηγητὴν κ. P. DEVAMBEZ, ὅστις εἶχε

τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ ἀποστείλῃ φωτογραφίαν τοῦ κιονοκράνου λεπτομερεστέραν ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν εἶχα λάβει ἐν Παρισίοις κατὰ τὸν χρόνον τῶν αὐτόθι σπουδῶν μου.

⁴ Παραπλεύρως τῶν δύο σωζομένων χορηγικῶν κίωνων ὑπῆρχε καὶ τρίτος, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς σχετικῆς λαξεύσεως ὑποδοχῆς τοῦ βάθρου του (W. JUDEICH, Topographie von Athen, München 1905, σ. 281).

(είκ. 8), ἄνω δέ, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐξ ἐλίκων ἐκφυομένων ὀπισθεν τριῶν ἐκ τῶν κάτω φύλλων καὶ ἀνερχομένων μέχρι τῶν ἀποτετμημένων γωνιῶν τοῦ ἄβακος (είκ. 8), ἔνθα συννεοῦνται ἀνὰ δύο σχηματίζουσαι πηνίον ἢ προσκεφάλαιον, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐκ πενταφύλλου ἀνθεμίου τοποθετημένου κατὰ τὸν ἄξονα ἐκάστης πλευρᾶς (είκ. 8). Ὁ τριγωνικὸς καμπυλόπλευρος ἄβαξ τῶν στρεφόμενος ὑπὸ λεπτοῦ κυματίου ἔχει ἀποτετμημένας τὰς γωνίας του, παρουσιάζει δ' ἐπὶ τῆς ἄνω αὐτοῦ ὀριζοντίας ἐπι-



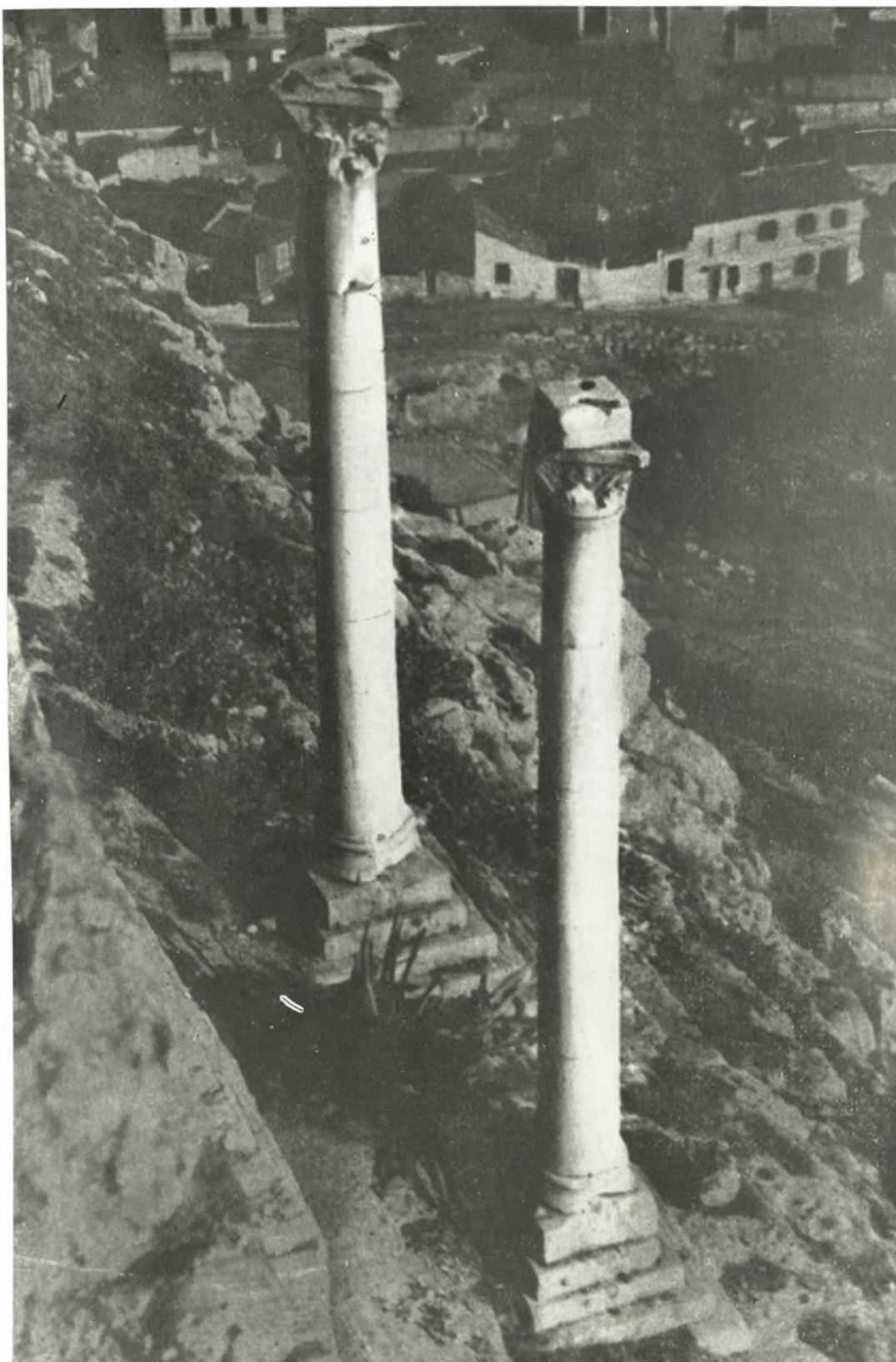
Εἰκ. 4. Ὁρειχάλκινος λυχνοστάτης τοῦ Μουσείου τοῦ Λούβρου.



Εἰκ. 5. Λεπτομέρεια τοῦ κιονοκράνου τοῦ ὀρειχάλκινου λυχνοστάτου τοῦ Λούβρου.

φανείας τοὺς τρεῖς τρόμους προσηλώσεως χαλκῶν ἀναθηματικῶν τριπόδων (ὄρα- τοὺς ἐπὶ τῆς παρατιθεμένης εἰκόνης 7).

Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὥς ἄνω μνημείων πρέπει νὰ ὑπαχθῇ καὶ μεγάλη τριγωνικὴ βάση, ὕψ. 0.25, καὶ πλευρᾶς τοῦ ἐγγεγραμμένου ἰσοσκελοῦς τριγώνου 1.55 μ., εὐρισκομένη σήμερον παρὰ τὴν ἐξωτερικὴν γωνίαν τοῦ ἀναλήμματος τῆς δεξιᾶς παρόδου τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου. Ἡ βάση αὕτη (είκ. 9), ἔχουσα τὴν μορ- φὴν τριπλεύρου ἄβακος στεφομένου ὑπὸ κυματίου καὶ ἔχοντος καμπύλας τὰς πλευ- ρὰς καὶ ἀποτετμημένας τὰς γωνίας, φέρει ἐπὶ τῆς ἀνωμάλου ἄνω αὐτῆς ἐπιφα- νείας τέσσαρας κυκλικοὺς τρόμους (είκ. 9), ἕνα ἐν τῷ μέσῳ (διαμ. 0.17 μ.) χάριν τῆς πακτώσεως κιονίσκου στηρίζοντος τὸν λέβητα τοῦ τριπόδος καὶ τρεῖς ἐφ' ἐκά- στης τῶν γωνιῶν (διαμ. 0.16) χάριν πακτώσεως τῶν τριῶν ποδῶν τοῦ τριπόδος, τοῦ ὁποῦ ἄλλωστε τὴν ὑπαρξιν μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐπὶ δύο τῶν κατακορύφων αὐ-



Είλ. 6. Οί υπεράνω τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ἱστάμενοι δύο χορηγικοὶ κίονες.

τοῦ πλευρῶν χαραγμένη χορηγικὴ ἐπιγραφή¹, ἣτις, ἔνεκα τοῦ ἐν αὐτῇ μνημονευομένου ἄρχοντος Σωνίκου, τοποθετεῖται περὶ τὸ ἔτος 175 π.Χ.

Πρὸς παρόμοιον σκοπὸν θὰ ἐχρησίμευον καὶ δύο μικρότεροι μαρμάρειναι στῆ-



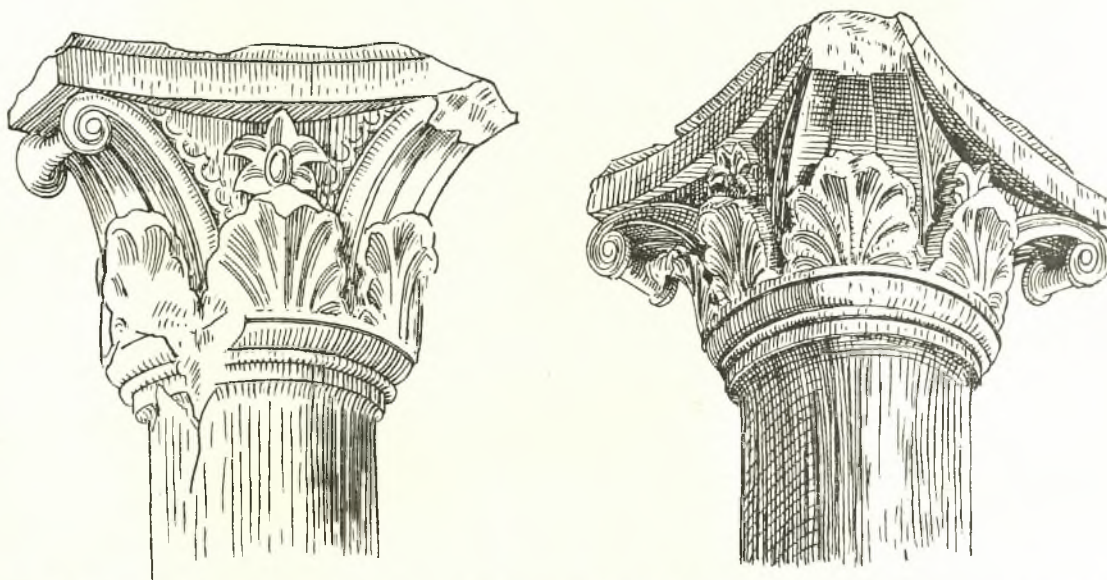
Εἰκ. 7. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τῶν κιονοκράνων τῶν δύο χορηγικῶν κιόνων ὑπεράνω τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου.

λαι, ἀμφότεραι τριγωνικαὶ καὶ καμπυλόπλευροι, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν μία κολοβὴ (εἰκ. 10) εὑρίσκεται σήμερον νοτιοανατολικῶς τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου, παρουσιάζουσα ἔμφανῃ μείωσιν καὶ ἔχουσα ἐλαφρῶς ἀποτετμημένας τὰς γωνίας τοῦ τριγώνου, ἡ δὲ δευτέρα (εἰκ. 11), εὑρεθεῖσα κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῶν Ἀμερικανῶν εἰς τὴν Ἀγοράν, ἴσταται πρὸ τοῦ νοτίου τέρματος τῆς ἐν Ἀθήναις Στοᾷς τοῦ Ἀττά-

1 Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ ἀνευρόντος τὴν βάσιν καθηγητοῦ ΑΝ. ΟΡΛΑΝΔΟΥ εἰς τὰ

Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τοῦ 1931, σ. 36.

λου. Τῆς δευτέρας σώζεται ἡ τριγωνικὴ καμπυλόπλευρος βάσις, ὕψ. 0.335 μ., στεφομένη ὑπὸ χαμηλῆς σπείρας καὶ ὁ ἔχων ἐλαφρῶς ἀποτετμημένας τὰς γωνίας καὶ μείωσιν παρουσιάζων κορμός, ὕψους 2.22 μ. Ἡ ἐλλείπουσα ὁμῶς κορινθιακὴ στέψις, ταυτισθεῖσα παλαιότερον ὑπὸ τοῦ κ. Ε. VANDERPOOL, εὐρίσκεται σήμερον εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς Στοᾶς τοῦ Ἀττάλου, ὅπου τὴν ἐφωτογράφησα (εἰκ. 12) καὶ ἐμέτρησα ἀποκαταστήσας ὁλόκληρον τὴν στήλην (εἰκ. 13) εὐγενεῖ ἀδείᾳ τοῦ κ. VANDERPOOL¹. Συμφώνως πρὸς τὴν ἐπὶ μιᾷ τῶν πλευρῶν τῆς στήλης χαραγμένην, ρωμαϊκῶν χρόνων, ἐπιγραφὴν, θὰ ὑπῆρχεν ὑπεράνω χορηγικὸς τρίπους.



Εἰκ. 8. Τὰ τρίπλευρα κορινθιακὰ κιονόκρανα τῶν ὑπεράνω τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου χορηγικῶν κίωνων.

Ἄλλο παράδειγμα τριπλεύρου κορινθιακοῦ κιονοκράνου μᾶς προσφέρει ἡ «στήλη τῶν ἀκανθῶν» τῶν Δελφῶν, ἀναπαράστασιν τῆς ὁποίας ὑπὸ Α. TOURNAIRE καὶ TH. HOMOLLE² παρέχει ἡ παρατιθεμένη εἰκὼν 14. Τὸ κιονόκρανον αὐτὸ στέφει ραδινὸν ραβδωτὸν κορμόν, διακοπτόμενον κατ' ἀποστάσεις ὑπὸ φυλλοφόρων «κόμβων», ἕκαστος τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν μεγάλων φύλλων ἀκάνθης, μεταξὺ τῶν ὁποίων προβάλλουν τρία ἄλλα μικρότερα.

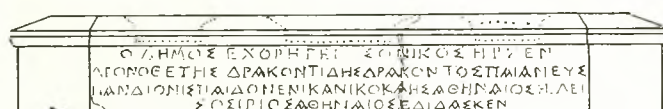
Δὲν κρίνω ἄσκοπον νὰ σημειώσω ἐνταῦθα, ὅτι τοιοῦτοι μετὰ φυλλοφόρων κόμβων κορμοὶ δὲν ἐφηρμόσθησαν μόνον εἰς τὸ μνημεῖον τῶν Δελφῶν ἀλλὰ καὶ εἰς πλείονα ἄλλα, ἴσως κατ' ἀπομίμησιν ἐκείνου. Γνωρίζω τέσσαρα τοῦλάχιστον ἄλλα παραδείγματα κορμῶν μετὰ κόμβων φύλλων, πάντα δυστυχῶς τεμαχισμένα. Ἐν ἐξ αὐτῶν εὐρίσκεται πρὸ τοῦ μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως (εἰκ. 15), ἄλλο

¹ Εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς Στοᾶς τοῦ Ἀττάλου εὐρίσκεται ἐπίσης καὶ ἕτερον παρόμοιον μαρμάρινον τριγωνικὸν κορινθιακὸν κιονόκρανον τεμαχισμένον, ὅπερ μαρτυρεῖ, ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀγορᾶς εὐρίσκοντο

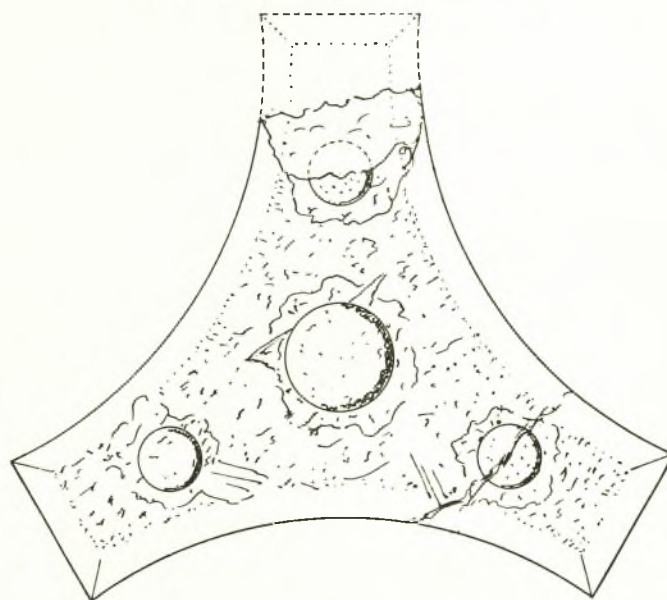
καὶ ἄλλαι ὁμοίαι τριγωνικαὶ καμπυλόπλευροι στήλαι.

² Fouilles de Delphes II, Paris 1902, πίν. XV καὶ HOMOLLE ἐν Rev. Arch. 1917, σ. 1-67.

εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῆς ἀρχαίας Κορίνθου¹, τὸ τρίτον εἰς τὸν ἅγ. Νικόλαον τῆς Αἰγίνης² καὶ τὸ τέταρτον, ἀνήκον εἰς μέγαν κίονα, ἀπόκειται παρὰ τὴν εἴσο-



0 0,50 1,00 Μ.



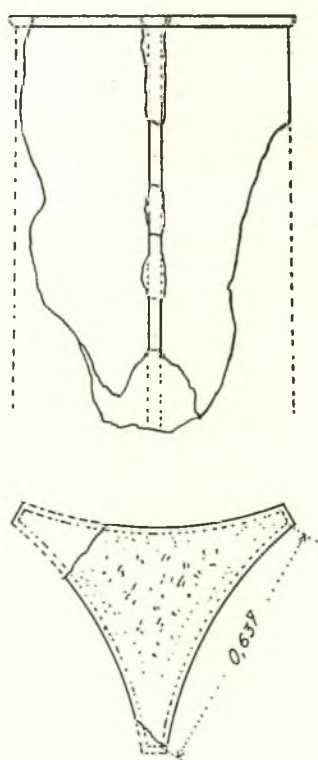
Εἰκ. 9. Τρίπλευρος βάσις χορηγικοῦ κίονος κειμένη παρὰ τὸ ἀνάλημμα τῶν ἀνατολικῶν παρόδων τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου.

¹ Φωτογραφικὴ εἰκὼν παρὰ Ο. BRONEER, AJA 40, 1936, σ. 24, εἰκ. 3.

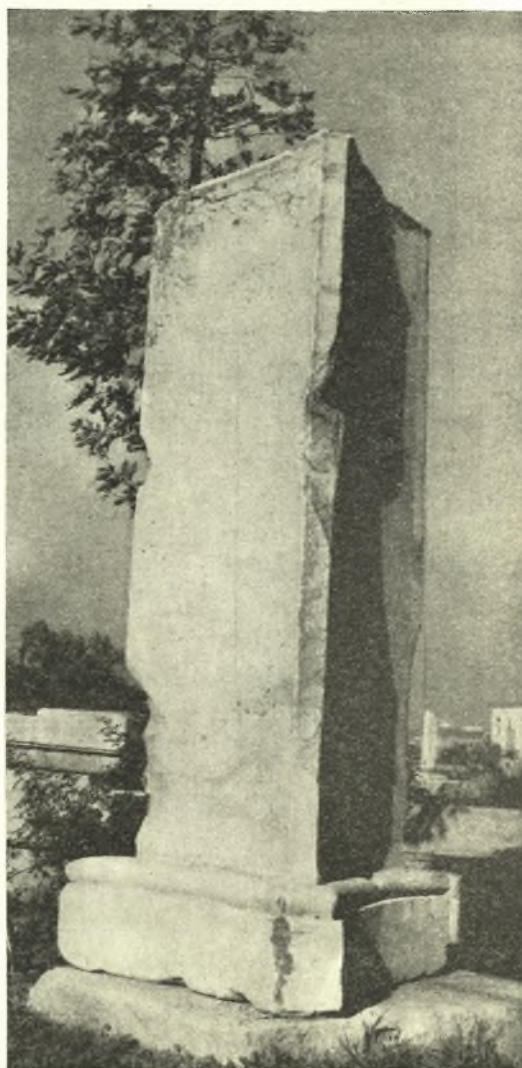
² Εἰκὼν ἐν Ν. ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, Ἡ Παληὰ χώρα τῆς Αἰγίνης, Ἀθήναι 1962, πίν. XXVIII, 2.

δον τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. Τὸ τεμάχιον τοῦτο (εἰκ. 16) ἀποτελοῦν σφόνδυλον ὁμοίου μετὰ κόμβων κορμοῦ κίονος (διαμ. 0.46 μ.) σύγκειται πάλιν ἐκ τριῶν μεγάλων φύλλων οὐχὶ ὅμως ἀκάνθης ἀλλὰ καλάμου ἢ ἄλλου ὑδροχαροῦς φυτοῦ, τεταγμένων εἰς δύο ἐπαλλήλους ζώνας, μετὰ τῶν ὁποίων προβάλλουν ἄλλα στενότερα (εἰκ. 16). Ἀναφέρω τέλος ὅτι κορμοὶ κίωνων μετὰ κόμβων εἰκονίζονται συχνάκις καὶ ἐπὶ ἀγγείων.

Ἐπανερχόμενοι ἤδη εἰς τὸν



Εἰκ. 10. Τρίπλευρος κολοβὴ στήλη εἰς τὸν περίβολον τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου.



Εἰκ. 11. Τρίπλευρος στήλη πρὸς τὸ νότιον ἄκρον τῆς Στοᾶς τοῦ Ἀττάλου.

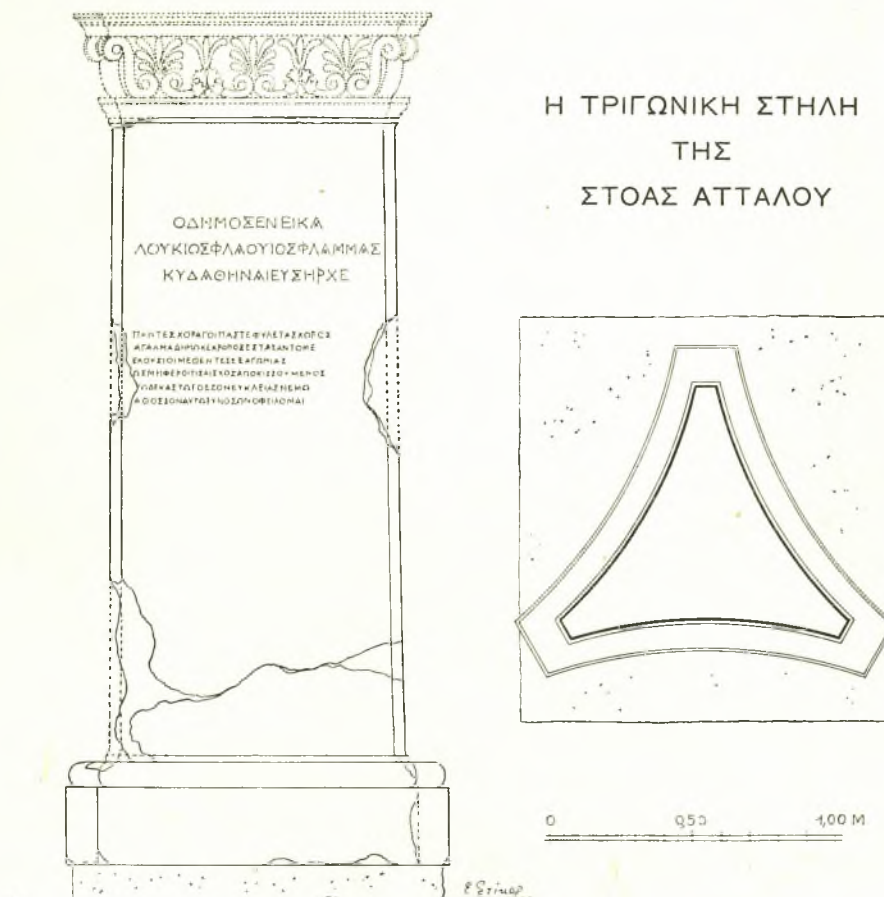
κίονα τῶν Δελφῶν παρατηροῦμεν ὅτι τὸ κιονόκρανον αὐτοῦ α) περιβάλλεται ὑπὸ τριῶν μεγάλων καὶ ὑψηλῶν φύλλων ἀκάνθης ἰσχυρῶς πρὸς τὰ ἔξω ἀνακαμπτομένων κατὰ τὸ ἄνω αὐτῶν μέρος (εἰκ. 14) καὶ β) στερεῖται ἄβακος, ἀντὶ τοῦ ὁποίου σχηματίζεται εἰς τὴν στάθμην τῆς καμπῆς τῶν φύλλων ὀριζοντίᾳ ἐπιφάνεια, ἐφ' ἧς ἐδράζεται τὸ πλήρες χάριτος σύμπλεγμα τῶν τριῶν χορευτριῶν, αἱ ὁποῖαι διὰ τῆς ἀνατεταμένης δεξιᾶς χειρὸς των ἐκράτουν τὸν λέβητα τοῦ ὑπεράνω τοποθετημένου χαλκοῦ τρίποδος (εἰκ. 14). Κατὰ τὸν HOMOLLE καὶ ἄλλους ὁ μετ' ἀκανθῶν κίων

τῶν Δελφῶν ἀνάγεται εἰς χρόνους προγενεστέρους τῆς καταστροφῆς τοῦ 332-22¹ π. Χ.



Εἰκ. 12. Τὸ τεμαχισμένον κιονόκρανον τῆς τριγωνικῆς στήλης τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου.

β) *Τρίπλευρα κορυφώματα μνημείων.* Συγγενῇ μορφήν πρὸς τὰ τρίπλευρα



Εἰκ. 13. Ἀναπαράστασις τῆς τριγωνικῆς στήλης τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου.

κορινθιακὰ κιονόκρανα παρουσιάζουν καὶ τινὰ κορυφώματα χορηγικῶν καὶ ἄλ-

¹ Πβλ. J. Pouilloux - G. Roux, *Énigmes à Delphes*, Paris 1963, σ. 123 ἐξ.

λων μνημείων, μεταξύ τῶν ὁποίων ἀρχαιότερον εἶναι τὸ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Τριπόδων μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους (333/34 π.Χ.). Τὸ ἐπὶ τῆς κωνικῆς φολιδωτῆς στέγης τοῦ κυλινδρικοῦ τούτου μνημείου ἐπιτεθειμένον κορυφῶμα (εἰκ. 17) ἀποτελεῖται ἐκ πολυμερῶς συντεθειμένου κορμοῦ, στεφομένου ὑπὸ τριζώνου κορινθιακοῦ ὑπὸ πλουσίων φύλλων αἰχμηρᾶς ἀκάνθης περιβαλλομένου κιονοκράνου, ἢ ἄνω ἐπιφάνεια τοῦ ὁποίου δὲν στέφεται ὑπὸ ἄβακος ἀλλὰ σχηματίζει ὀρι-



Εἰκ. 14. Ἡ στήλη τῶν ἀκαν-
θῶν τῶν Δελφῶν
(ἀναπαράστασις Homolle).

ζόντιον ἐξάπλευρον μὲ τρεῖς μεγάλας, τριγωνικῶς διατεταγμένας, ἐξοχὰς καὶ τρεῖς ἐνδιαμέσους μικροτέρας (εἰκ. 17) προκυπτούσας ἐκ τῆς συναντήσεως τῶν ἐκ τῆς ἄνω σειρᾶς τῶν φύλλων ἀκάνθης ἐκφυομένων ἐλίκων, ἀπλουστέρων μὲν κατὰ τὰς ἐνδιαμέσους, πολυπλοκωτέρας δὲ συνθέσεως κατὰ τὰς λίαν ἐξεχούσας γωνίας τοῦ τριγώνου¹ (εἰκ. 17). Τόρμοι γομφώσεως σωζόμενοι ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ κορυφώματος παρρουσιάζουν μίαν μὲν μεγάλην στρογγύλην κοιλότητα ἐν τῷ κέντρῳ, χάριν πακτώσεως τοῦ στηρίζοντος τὸν λέβητα τοῦ τρίποδος κιονίσκου², τρεῖς δὲ ὀρθογωνίους εἰς τὰ ἄκρα τοῦ τριγώνου χάριν στερεώσεως τῶν ποδῶν τοῦ τρίποδος.

Ἄλλο παράδειγμα τριπλεύρου κορυφώματος μᾶς παρέχει ὁ ἐν Ἀκυληίᾳ ναῖσκος τῶν Κουρίων, τοῦ 1^{ου} μ. Χ. αἰῶνος³ (εἰκ. 18). Τὸ κομψὸν τοῦτο ρυθμοῦ μαρδὸν μνημεῖον, βαῖνον ἐπὶ κυλινδρικοῦ βάθρου, ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς ἐλευθέρως ἱσταμένους κορινθιακοὺς κίονας, διατεταγμένους κατὰ τὰς γωνίας ἰσοπλεύρου τριγώνου καὶ φέροντας κορινθιακὸν θριγκὸν καμπυλό-



Εἰκ. 15. Ραβδωτὸς κορμὸς
μὲ φυλλοφόρους κόμβους
ἐξ Ἀκροπόλεως.

μενον ὑπὸ τριπλεύρου πυραμίδος. Ταύτης ἡ μὲν βάσις, σχηματίζουσα τὴν ὀριζοντίαν ὀροφὴν τοῦ ναῖσκου, κοσμεῖται διὰ τριγωνικοῦ φατνώματος μετὰ ρόδακος (εἰκ. 19) ἡ δὲ κορυφή διεμορφώθη εἰς τρίπλευρον κορινθιακὸν κιονόκρανον τοῦ συνήθους τύπου, ἥτοι μετὰ διπλῆς σειρᾶς φύλλων ἀκάνθης, γωνιαίων ἐλίκων συν-

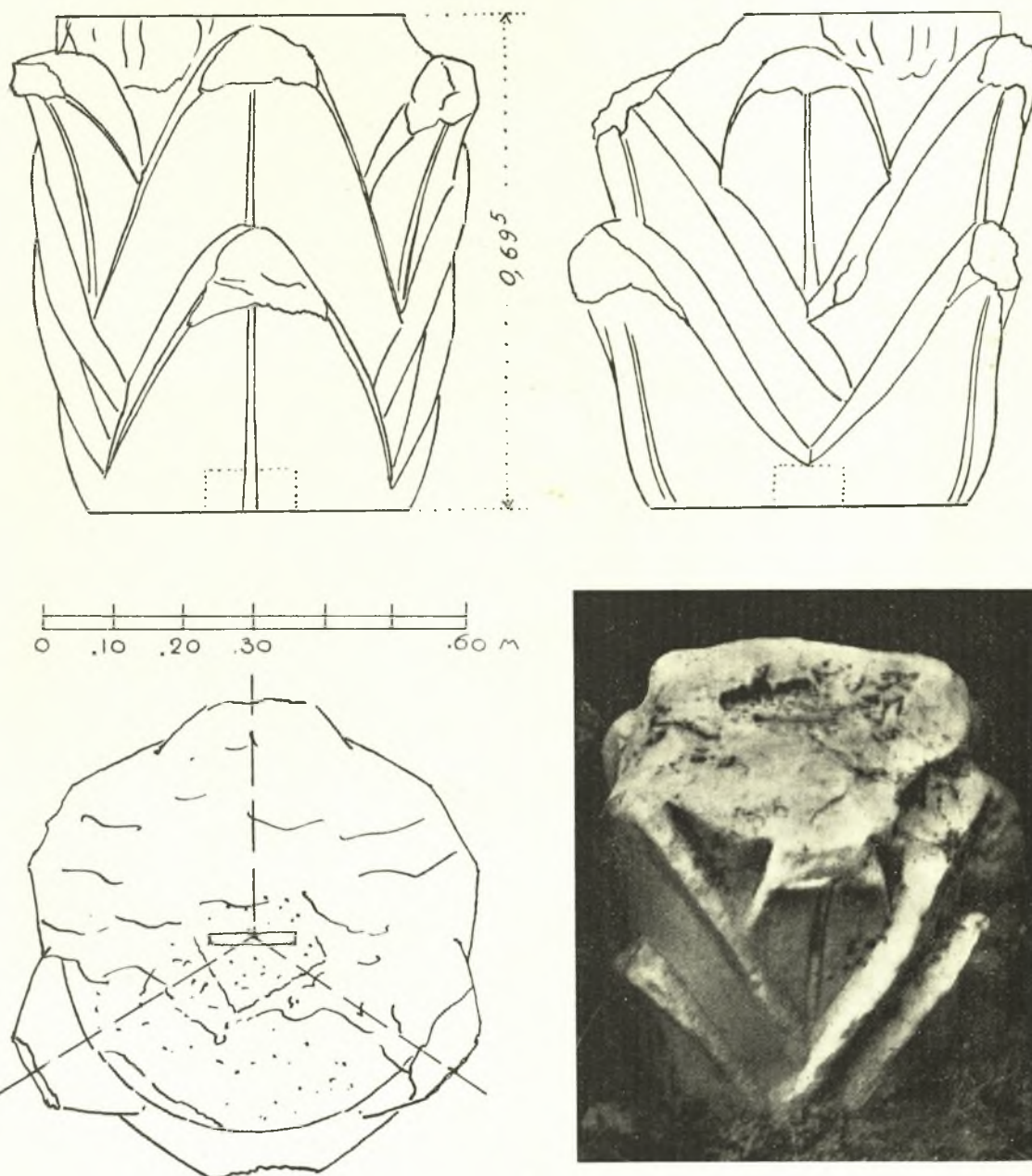
¹ Ἡ σχετικὴ ἀναπαράστασις τῆς εἰκόνης ἐλήφθη ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν STUART καὶ REVETT, *The Antiquities of Athens*, I, 1762, ch. IV πίν. IX, οἵτινες ἐπρόφθασαν ἀκόμη τὸ μνημεῖον εἰς καλυτέραν τῆς σημερινῆς κατάστασιν. Βλ. καὶ J. DURM, *Die Baukunst*

der Griechen, σ. 359, εἰκ. 351.

² Βλέπε εἰκόνας τοῦ εἶδους τούτου τῶν τριπόδων εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ K. SCHWENDEMANN, *Der Dreifuss*, ἐν *JdI* 36, 1921, σ. 98 ἐξ.

³ G. BRUSIN, *Aquileja*, Padova 1957, σ. 69 εἰκ. 42.

ενουμένων κάτωθεν τῶν λοξῶς ἀποκεκομμένων γωνιῶν τριγωνικοῦ καμπυλογραμμοῦ ἄβακος καὶ ἐτέρων δύο ἐλίκων συναντωμένων κατὰ τὸ μέσον ἐκάστης τῶν τριῶν



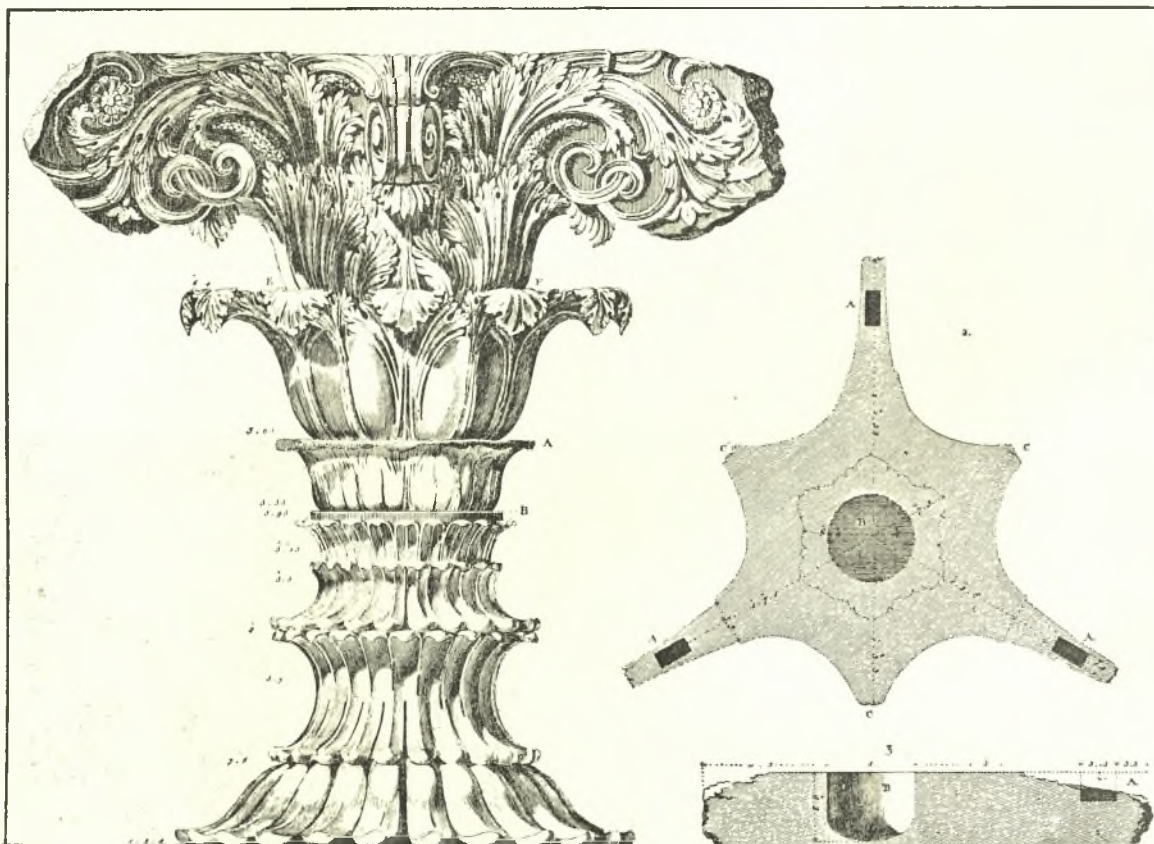
Εἰκ. 16. Τεμάχιον φυλλοφόρου κόμβου ἐκ κορμοῦ κίονος εὗρισκομένου εἰς τὸν περίβολον τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου.

πλευρῶν καὶ στηριζουσῶν ἀνθέμιον λαξευμένον εἰς τὸ μέσον τοῦ ἄβακος. Λεπτομέρειαν τοῦ τριπλεύρου κορυφώματος τῆς Ἀκυληίας παρέσχεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1905 ὁ J. DURM (εἰκ. 18) εἰς τὸ βιβλίον του Die Baukunst der Etrusker und Römer, εἰκ. 820¹.

1 Ἀνάλογον πυραμιδοειδές μετὰ τριπλεύρου κορινθιακοῦ κιονοκράνου κορυφώμα φαίνεται ὅτι παρουν-

σιάζει καὶ ἡ ἐν Aix-les Bains τῆς Γαλλίας τριγωνική ρωμαϊκή (?) κρήνη.

γ) *Δωρικά καὶ ἄλλα τριγωνικὰ μνημεῖα.* Εἵπομεν ἐν ἀρχῇ ὅτι τριγωνικοῦ σχήματος δωρικά κιονόκρανα δὲν ὑπάρχουν ἢ τοῦλάχιστον δὲν εὐρέθησαν μέχρι τοῦδε. Ὑπάρχουν ὅμως ἀντ' αὐτῶν ἐπικράνα δωρικά, στέφοντα τριγωνικὰς πρισματικὰς στήλας, τοιαῦτα δὲ εἶναι: αἱ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν¹ (μία) (εἰκ. 20) καὶ τοὺς Δελφοὺς² (δύο, ὅμοιαι) (εἰκ. 21) στήλαι, ἀναθήματα τῶν Δωριέων Μεσσηνίων τῆς Ναυπάκτου. Πᾶσαι αἱ στήλαι αὗται ἐστέφοντο ὑπὸ τριγωνικῶν ἐπικράνων ἀποτελουμένων ἐξ ἑνὸς κοίλου κυματίου ἄνω (εἰκ. 22) καὶ ἑνὸς ὑπ' αὐτὸ δωρικοῦ κυματίου, κάτωθεν τοῦ



Εἰκ. 17. Τὸ φυλλοφόρον κορυφωμα τοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους
(κατὰ Stuart καὶ Revett).

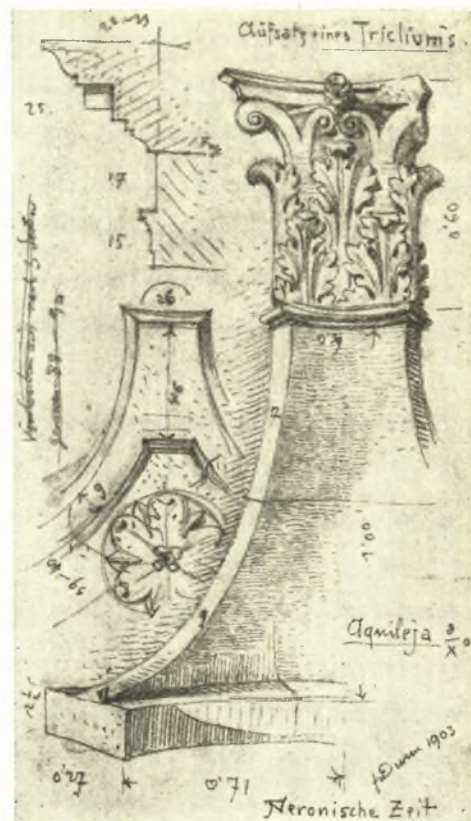
ὁποίου ἀκολουθεῖ λεῖα ταινία ὑποτραχηλίου, ἥτις εἰς μὲν τὴν στήλην τῆς Ὀλυμπίας εἰσέχει (εἰκ. 22 ἀριστερᾷ) εἰς δὲ τὴν στήλην τῶν Δελφῶν ἐξέχει κατὰ τι (εἰκ. 22 δεξιᾷ) τῆς ἐπιφανείας τοῦ πρίσματος. Πᾶσαι ὁμοίως αἱ στήλαι παρουσιάζουν αἰσθητὴν μείωσιν πρὸς τὰ ἄνω, βαίνουνσι δ' ἐπὶ βαθμιδωτῶν βάθρων τῇ μεσολαβήσῃ ἰδιαιτέρων κυματοφόρων βάσεων, τῶν ὁποίων ὅμως τὰ κυμάτια διαφέρουν· διότι ἐνῶ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἡ βᾶσις ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑνὸς μόνον κοιλόκυρτον κυματίου (εἰκ. 23 ἀριστερᾷ), εἰς τοὺς Δελφοὺς παρουσιάζει δύο, ἥτοι ἐν ἀνεστραμμένον λέ-

¹ CURTIUS-ADLER, Olympia, Die Bildwerke, πίν. 48. La terrasse du temple, σ. 298 ἐξ.
² F. COURBY ἐν Fouilles de Delphes II, 1915,

σβιον κυμάτιον τεθειμένον ἐπὶ χαμηλῆς σπείρας (εἰκ. 23 δεξιᾷ). Ἐπίσης ἐνῶ ἡ στήλη τῆς Ὀλυμπίας ἔφερεν ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἐκ τῶν ἄνω σφονδύλου ἑλαφρῶς ἀναγλύφους ἀσπίδας (εἰκ. 20) ἡ στήλη τῶν Δελφῶν εἶχε χαραγμένας ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν τῆς ἀναθηματικᾶς ἐπιγραφάς¹. Τέλος, ὡς εἶναι γνωστὸν ἐκ τοῦ ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ², ἡ στήλη τῆς Ὀλυμπίας ἐκορυφοῦτο μὲ τὸ περίφημον ἄγαλμα τῆς Νίκης ἔρ-



Εἰκ. 18. Ὁ ἐν Ἀκυλῆϊα ναῖσκος τῶν Κουρίων.



Εἰκ. 19. Τὸ κορυφῶμα τοῦ ναῖσκου τῶν Κουρίων τῆς Ἀκυλῆϊας κατὰ Durm.

γον τοῦ γλύπτου Παιωνίου τοῦ Μενδαίου, ἀγνοεῖται ὅμως τὶ ἔφερεν ἐπ' αὐτῆς ἡ στήλη τῶν Δελφῶν³.

Ἀνάλογον πρὸς τὰς τριγωνικὰς στήλας τῆς Ὀλυμπίας καὶ τῶν Δελφῶν ἐμφάνισιν παρουσίαζον καὶ δύο⁴, ἀδημοσίευτοι εἰσέτι, πέτριναι στήλαι τοῦ Θέρμου⁵ ἀναπαράστασιν τῆς μιᾶς τῶν ὁποίων (τῆς μεγαλυτέρας) παρέχει ἡ παρατιθεμένη εἰκὼν 24.

Αἱ τριγωνικαὶ αὗται στήλαι, ἀποτελούμεναι ἐκ πλειόνων σφονδύλων (εἰκ. 25), ἔχουσιν ἑλαφρῶς καμπύλας τὰς πλευράς, ἀποτετμημένας τὰς γωνίας τοῦ τριγώνου

¹ COURBY, ἔ. ἀ. σ. 302 εἰκ. 245.

² V 26, 1.

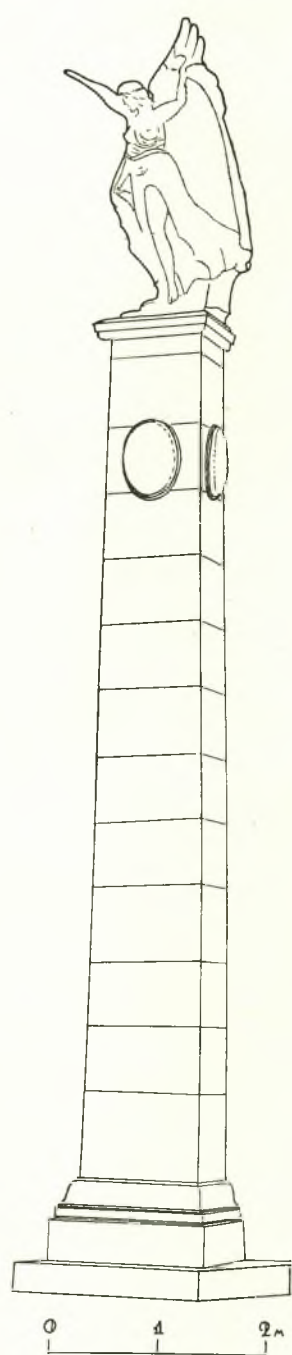
³ Ε. ΒΟΥΡΓΟΥΕΤ, Les ruines de Delphes, σ. 201.

⁴ Ὅρθως ὁ ΡΩΜΑΙΟΣ ὑπεστήριξεν (IIAE 1931), ὅτι εἰς τὸν Θέρμον ὑπῆρχον δύο τριγωνικαὶ στήλαι καὶ

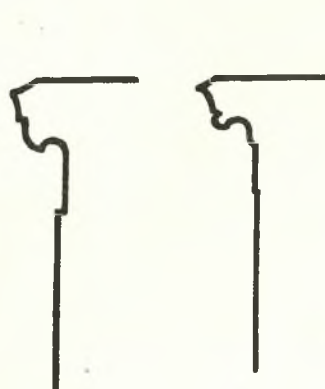
οὐχὶ μόνον μία, ὡς εἶχε παλαιότερον εἰκάσει ὁ Γ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ (ΑΕ 1905, σ. 82).

⁵ Εὐχαριστῶ θερμῶς τὸν καθηγητὴν κ. Κ. Ρωμαῖον, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ τὴν δημοσίευσιν τῆς ἀνωτέρω στήλης τοῦ Θέρμου.

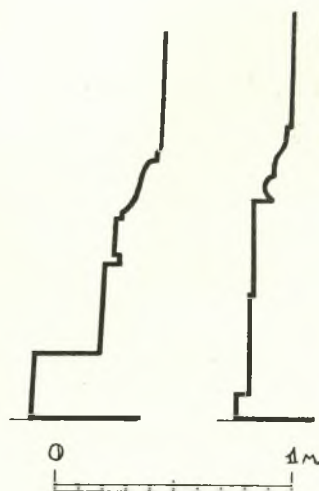
καὶ ἀρκετὰ ἰσχυρὰν μείωσιν πρὸς τὰ ἄνω. Ἐστέφοντο δι' ἐπικράνου (εἰκ. 24, 29), τὸ ὁποῖον δὲν ἔφερε πλέον δωρικὸν ἀλλὰ λέσβιον κυμάτιον (ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ



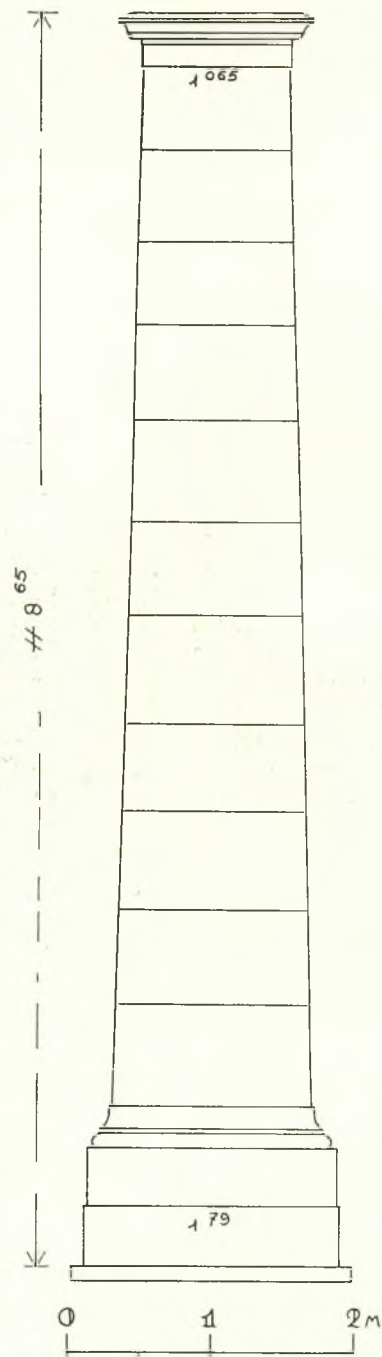
Εἰκ. 20. Ἡ τριγωνικὴ στήλη τῆς Ὀλυμπίας.



Εἰκ. 22. Τομὴ τῶν ἐπικράνων τῶν στηλῶν Ὀλυμπίας (ἀριστερᾷ) καὶ Δελφῶν (δεξιᾷ).



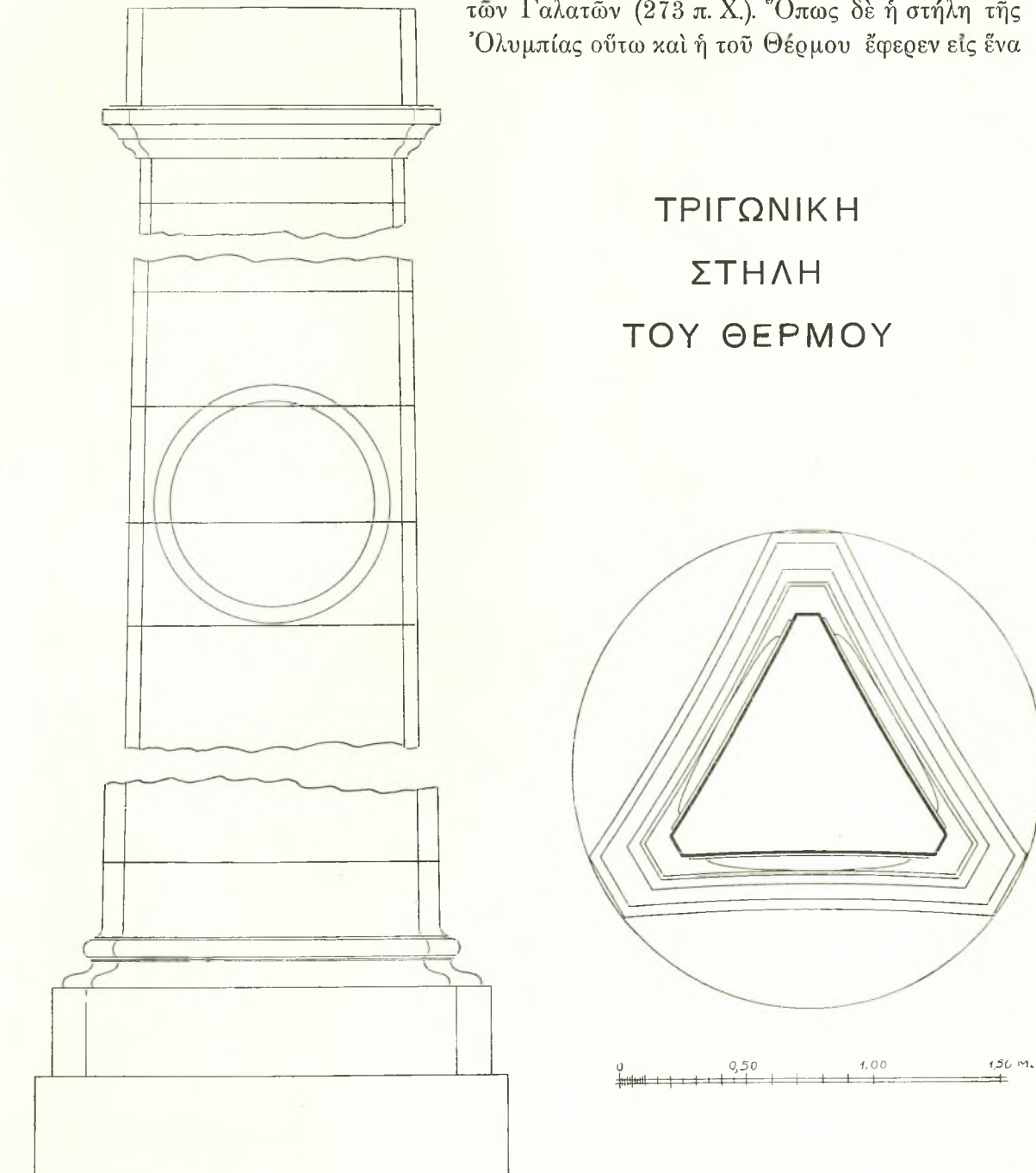
Εἰκ. 23. Τομὴ τῶν βάσεων τῶν στηλῶν Ὀλυμπίας (ἀριστερᾷ) καὶ Δελφῶν (δεξιᾷ).



Εἰκ. 21. Ἡ τριγωνικὴ στήλη τῶν Δελφῶν.

ὑπερῖθεν κοῖλον (εἰκ. 29), ὅπως συνηθίζετο κατὰ τοὺς χρόνους καθ' οὓς ἀνηγέρθη

ἡ στήλη, ἣτις, κατὰ τὸν καθηγητὴν κ. Κ. ΡΩΜΑΙΟΝ¹, ὑπεβάσταζε τὸ ἄγαλμα τοῦ Πλευρωνίου Λύκου, εἶχε δὲ στηθῇ ὡς τρόπαιον τῆς νίκης τῶν Αἰτωλῶν κατὰ τῶν Γαλατῶν (273 π. Χ.). Ὅπως δὲ ἡ στήλη τῆς Ὀλυμπίας οὕτω καὶ ἡ τοῦ Θέρμου ἔφερεν εἰς ἓνα



Εἰκ. 24. Ἡ τριγωνικὴ στήλη τοῦ Θέρμου. Ὁρθῶσις καὶ ὀριζοντία τομή.

τῶν ἀνωτέρων σφονδύλων αὐτῆς ἀνάγλυφον ἀσπίδα ἐφ' ἑκάστης πλευρᾷς (εἰκ. 24, 26).

¹ Κ. ΡΩΜΑΙΟΣ, ΠΑΕ 1931, σ. 66.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς βάσεις τῶν στηλῶν, ἐκ τούτων ἡ μὲν τῆς μεγαλυτέρας (εἰκ. 30 ἀριστερᾷ) ἀπετελεῖτο μὲν ἐκ σπείρας βαινούσης ἐπὶ ἀντεστραμμένου λεσβίου κυματίου,



Εἰκ. 25. Σφόνδυλος τῆς τριγωνικῆς στήλης τοῦ Θέρμου.



Εἰκ. 26. Σφόνδυλος μετ' ἀσπίδος ἐκ τῆς τριγωνικῆς στήλης τοῦ Θέρμου.



Εἰκ. 27. Βάσις τῆς τριγωνικῆς στήλης τοῦ Θέρμου.

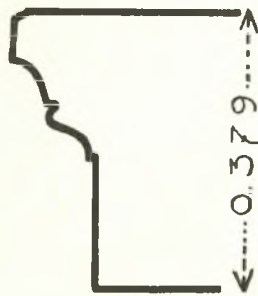


Εἰκ. 28. Βάσις τῆς τριγωνικῆς στήλης τοῦ Θέρμου.

ὡς ἡ τῆς Ὀλυμπίας, οὐχὶ ὅμως ὀρθίου ὡς ἐκεῖ, ἀλλὰ πλαγιαστοῦ (εἰκ. 30 ἀριστερᾷ), ἡ δὲ τῆς μικροτέρας (εἰκ. 27,28) ἐξ ἀποθέσεως καὶ μικρᾶς σπείρας (εἰκ. 30 δεξιᾷ). Ἀμφότεραι ὅμως ἔβαινον ἐπὶ κρηπιδος μεθ' ὑποτομῆς (εἰκ. 30), ὡς ἡ στήλη τῶν Δελφῶν.

Τέλος, τῆς μεγαλυτέρας στήλης εὐρέθη καὶ τὸ τρίπλευρον βάθρον τοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ἰδρυμένου χαλκοῦ ἀγάλματος, διασῶζον τὰς διὰ τοὺς πόδας τοῦ ἀνδριάντος λαξευθείσας βαθύνσεις.

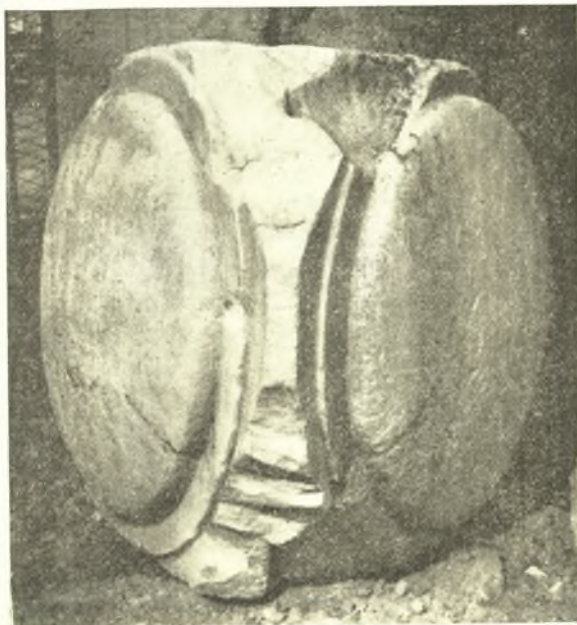
Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν, τῶν τριγωνικῶν δηλ. πρισματικῶν στηλῶν, ὑπάγεται καὶ μαρμάρινος, ἀδημοσίετος εἰσέτι, πεσσός,



Εἰκ. 29. Τομή τῆς στέψεως τῆς τριγωνικῆς στήλης τοῦ Θέρμου.

εὐρισκόμενος σήμερον παρὰ τὴν παλαιὰν πρὸς τὴν ὀδὸν Πειραιῶς εἰσοδὸν τοῦ Κεραμικοῦ (εἰκ. 31). Ὁ πεσσὸς οὗτος ἔχων τριγωνικὸν σχῆμα, μὲ ὀλίγον ἀποτετμημένας τὰς γωνίας τοῦ τριγώνου, φέρει ἐφ' ἐκαστῆς πλευρᾷς αὐ-

τοῦ ἀνὰ μίαν μεγάλην (διαμ. 0.90 μ.) στρογγύλην, ἑξεργον ἀσπίδα, ἐπὶ δὲ τῆς ἄνω



Εἰκ. 31. Σφόνδυλος τριγωνικοῦ τροπαίου ἐν τῷ Κεραμικῷ. πιθανόν, ὅτι ὁ σωζόμενος πεσσὸς ἀνῆκεν εἰς στήλην τινά, ἣτις ἴσως νὰ ἐχρησίμευεν ὡς τροπαίον· διότι αἱ ἐπ' αὐτῆς μεγάλαι ἀσπίδες εἶναι ἀπαράλλακτοι ὡς αἱ ἀσπίδες τοῦ τροπαίου τῶν Λεύκτρων¹,

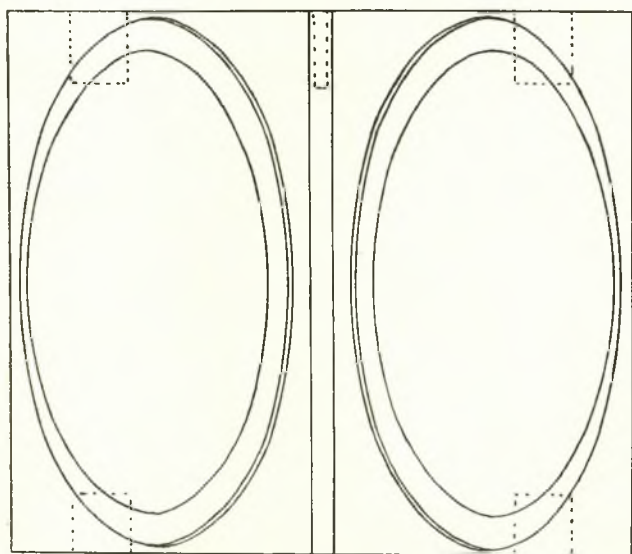
¹ Βλ. εἰκόνας τῶν εἰς Α. ΟΡΑΝΔΟΝ, Τὸ Ἔργον καὶ 1961, σ. 229 εἰκ. 245. τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας 1960, σ. 223 εἰκ. 258



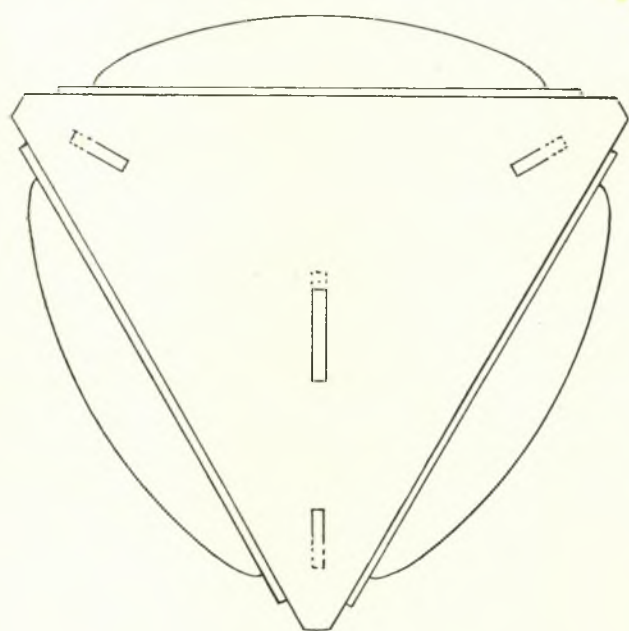
Εἰκ. 30. Τομή τῆς βάσεως τῶν δύο τριγωνικῶν στηλῶν τοῦ Θέρμου.

αὐτοῦ ἐπιφανείας παρουσιάζει τέσσαρας ὀρθογωνίους τόρμους (εἰκ. 31α κάτω), ἓνα μεγαλύτερον ἐν τῷ κέντρῳ καὶ ἀνὰ ἓνα κατὰ τὰς τρεῖς γωνίας τοῦ τριγώνου. Καὶ ὁ μὲν ἐν τῷ κέντρῳ τύρμος ἐχρησίμευε προφανῶς διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ λίθου, ἐπειδὴ ἔχει τὰς στενὰς αὐτοῦ πλευρὰς διηνογμένους πρὸς τὰ κάτω, οὕτως ὥστε ν' ἀποβαίνει ἐν κατακορύφῳ τομῇ τραπεζιόσχημος, ἐνῶ οἱ γωνιαῖοι ἐχρησίμευον διὰ γόμφους πακτώσεως τοῦ λίθου πρὸς ἄλλον ὑπεράνω αὐτοῦ τεθειμένον ὅμοιον πεσσόν. Ὅμοιους τόρμους γομφώσεως κατὰ τὰς γωνίας παρουσιάζει καὶ ἡ κάτω ἐπιφάνεια τοῦ λίθου. Εἶναι λοιπὸν πολὺ

ἐν' ᾧ ἀφ' ἑτέρου ἢ καλὴ των ἐργασία τάσσει τὸ ἔργον εἰς τὸν 4^{ον} π. Χ. αἰῶνα.

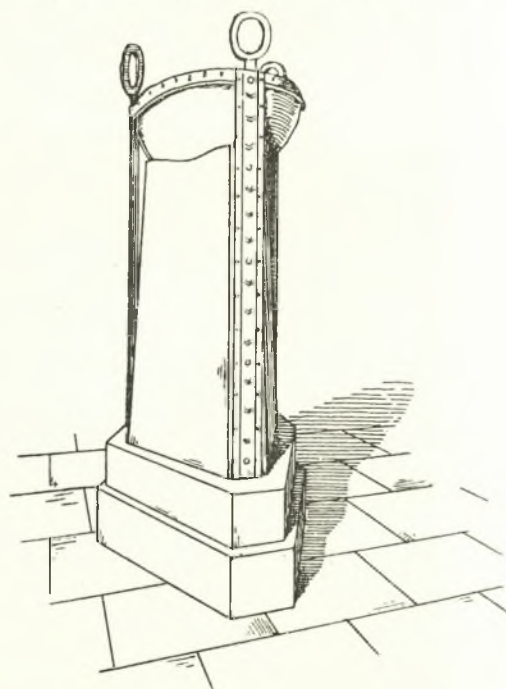


0 0,50 1,00 Μ.



Εἰκ. 31α. Σφόνδυλος τροπαίου (;) ἐν τῷ Κεραμειῷ.
"Ανω: πρόσῶψις (προβολή). Κάτω: κάτωψις.

Εἰς τὴν αὐτὴν ὁμοίως κατηγορίαν ἀνήκουν καὶ τινὰ μικρότερα ἀναθηματικά μνημεῖα, ὥς εἶναι π. χ. τὰ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ 1885 - 90 εὑρεθέντα ὑπὸ τοῦ ΚΑΒΒΑΔΙΑ¹ πώρινα βάθρα χαλκῶν τριπόδων, ἀναπαράστασιν τῶν ὁποίων ἐδημοσίευσεν ὁ ΚΑΒΕΡΑΟΥ² (εἰκ. 32), ἢ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Ἀθηνῶν εὑρεθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν³ μαρμαρίνη τριγωνικὴ ἐλληνιστικὴ στήλη, ἢ φέρουσα ἀρχαϊστικὰς ἀναγλύφους παραστάσεις τοῦ Θησέως, τοῦ Αἰγέως καὶ τῆς Μηδείας (εἰκ. 33). Αὕτη, ὥς αἰ ὑπὸ



Εἰκ. 32. Τριγωνικὸν στήριγμα τρίποδος ἐξ Ἀκροπόλεως (ἀναπαράστασις Καβερᾶου).

τοῦ ΚΑΒΕΡΑΟΥ δημοσιευθεῖσαι, ἄνω μὲν ἔφερε τὸν τρίποδα, ἐν ἐπαφῇ δὲ πρὸς τὰς ἀποτετιμμένας γωνίας τῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ. Τέλος ὁμοίου πιθανῶς τύπου

¹ ΚΑΒΒΑΔΙΑ-ΚΑΒΕΡΑΟΥ, Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως, 1906, πίν. Γ', Η', Κ'.

² ΑΜ 1908, σ. 273 ἐξ.

³ The Athenian Agora (Δημοσιεύματα τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς Κλασσικῶν Σπουδῶν), Ἀθήναι 1962, σ. 125.

στήλην θὰ ἐβάσταξε καὶ ἡ τριγωνικὴ, μὲ πλουσίαν ἀνάγλυφον διακόσμησιν βάσις τοῦ Ἀσκληπείου τῶν Ἀθηνῶν, ἡ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ Η. ΜΩΒΙΟΥΣ¹.

Ἀλλὰ καὶ τὰ μνημεῖα τὰ εἰκονίζοντα τὴν τρίμορφον Ἑκάτην τὰ λεγόμενα



Εἰκ. 33. Τρίγωνος ἑλληνιστικὴ ἀρχαῖστικὴ στήλη μετ' ἀναγλύφων παραστάσεων.



Εἰκ. 34. Ἑκάτειον ἐξ Ἀθηνῶν ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Πράγας (Petersen).

Ἑκάτεια ἢ Ἑκαταῖα — ὧν πλεῖστα διεσώθησαν — τριγωνικὴν εἶχον φυσικὰ τὴν διαμόρφωσιν, ἐκάστης πλευρᾶς των κοσμουμένης διὰ τῆς μορφῆς τῆς θεᾶς. Ὡς παράδειγμα φέρω τὸ ὥραϊον ἐν Πράγα, ἐξ Ἀθηνῶν προερχόμενον, ἀνάγλυφον Ἑκάτειον² (εἰκ. 34).

Ἀναφέρω ἐν τέλει, ὅτι ὑπάρχει καὶ πλῆθος τριπόδων, μαρμαρίνων ἢ χαλκῶν, τραπεζῶν, λυχνοστατῶν, κηροπηγίων κλπ., τῶν ὁποίων ἡ ἀπαρίθμησις θὰ ἀπῆτει πολλὰς σελίδας³.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ Γ. ΣΤΙΚΑΣ

¹ AM 1926, σ. 117 καὶ πίν. XVIII.

² H. PETERSEN ἐν JdI 1908, σ. 24 εἰκ 3, ὁ αὐτὸς ἐν Athen, Leipzig 1908, σ. 91 εἰκ. 46.

³ Προχείρως μόνον παρέχω παραδείγματα ἐκ Δή-

λου (W. DEONNA, Le Mobilier Délien, Expéd. Arch. de Délos XVIII, Paris 1938, εἰκ. 61, 62, 65, 68, 69) καὶ Πομπηίας (A. MAU, Pompeji, Leipzig 1908, εἰκ. 207, 209, 217, 218, 220, 221).